

**R. P. Ferdinandi De Castro Palao, Legionensis Soc. Iesv,
Sacrae Theologiae Professoris, Et sanctae Inquisitionis
Qualificatoris & Consultoris; Operis Moralis, De Virtutibus,
Et Vitiis Contrariis, In ...**

De Virtute Religionis, Et Ei Annexis; Continens quatuor Tractatus
Theologiae Moralis praecipuos. Primus, in ordine decimusquartus, de
Iuramento, & Adiuratione. Secundus, de Voto. Tertius, & charior Authori,
de statu Religioso. Quartus, de vitiis oppositis Religioni

Castro Palao, Fernando de

Lugduni, 1669

Quam obligationem habeat Religio revocandi fugitivos, & apostatas,
soluendique expensas tempore fugae factas. punct. 17.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76572](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76572)

sed excommunicatur ob non reditum intra quindecim dies postquam fuerit monitus, ut redeat. Adde ibi sermonem esse de eo, qui egressus fuit animo transiendi ad aliam religionem. Solum de quadam extravaiganti Pauli IV. quæ incipit *postquam divina bonitas*, ubi variæ pœnæ statuuntur aduersus tenerè vagantes extra religionem; dubium esse poterat; an fugitiuos comprehendere; Sed dicendum est solos fugitiuos apostatas comprehendisse: quod satis mihi persuadet ea continua verbi apostasie repetitio, quæ in supradicta Bulla; & in Bulla Pij IV. edita in eius confirmationem, quæ est prima illius in bullario habetur, tum ex præmio ipsarum bullarum, ex quo intentio Pontificis plenè colligenda est, ibi enim protestantur Pontifices se velle contra apostasiam ipsam plenius providere, & quantum in se est de medio tollere, & ita sustinent Sanchez lib. 6. summ. cap. 8. num. 10. Suarez tom. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. cap. 2. num. 13. An autem ex constitutionibus in fauorem aliquorum religionum editis fugitiui non apostatæ excommunicentur, aliæque pœnæ incurrant, non est nostrum definire, sed vnusquisque suas constitutiones examinet.

9. Solum aduerto ex verbo generali recedere, dimittere, deficere à religione non satis colligi fugitiuos non Apostatas comprehendendi, quia ij simpliciter religionem non dimittunt, nec ab ea recedunt, aut desiciunt, sed ad tempus; ac proinde secundum quid, & incompletè, & cum pœnæ extendendæ non sint, sed limitandæ: defectuionem, dimissionem, & recessum ex hac temporalis fuga contingente non comprehendunt. Quapropter censet Sanchez *de voto lib. 6. summ. cap. 7. num. 11.* excommunicationem, aliæque pœnæ apostatas aduersus recedentes à Societate in Bullis Pauli III. & Pij V. Gregor. XIII. quorum meminit compend. priuileg. Societatis, verbo *apostata*, solos fugitiuos apostatas comprehendere, non eos fugitiuos, qui recedunt animo reuertendi; tamen contrarium sentiat Suar. tom. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. cap. 2. num. 16.

10. Apostatis verè, si ius commune spectemus, nullæ sunt pœnæ, nec censuræ ipso iure latæ; sic docuit Nauarr. *comm. 2. de regul. n. 61.* Suarez tom. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. cap. 1. n. 10. Et 31. colligiturque satis ex Concil. Trident. *sess. 25. cap. 4. de regularib.* ubi loquens de iniquè recedentibus à suis conuentibus nullius pœnæ mentionem fecit, sed arbitrio superioris puniendos reliquit. Verum ut hæc veritas apertius innotescat, expendamus textus; qui videntur probare esse aliquas pœnæ iure communi latas aduersus apostatas à religione.

11. Primo adducitur *text. in cap. 2. de clericis, vel monachi in 6.* ubi ne religiosi vagentur excommunicatio imponitur dimittentibus habitum, ergo si habitum retento vagantur, eandem excommunicationem contrahunt, ut pote qui ledunt finem constitutionis. Sed ut superius dixi hæc excommunicatio non ob vagationem præcisè, sed ob vagationem habitu dimisso imponitur; imò non ob vagationem, sed ob solam habitum dimissionem, ex qua fitur occasio vagandi excommunicatio lata est: & ita tradunt Lessius lib. 2. cap. 41. *dist. 15. n. 109.* Suarez tom. 5. de censur. disp. 31. *sect. 6. num. 1. Et 2. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. cap. 1. num. 17.* Sanchez plures referens, lib. 6. summ. cap. 8. num. 20.

12. Secundò adducitur *Text. in cap. fin. de Apostat.* ubi recipientes ordinem sacrum in apostasia ab illius executione suspenduntur, quousque à Pontifice dispensentur. Atque ita non cessat hæc suspensio ob reditum ad religionem, sed necessario indiget dispensatione Pontificia. Prohibita autem executione ordinis inferioris, consequenter prohibetur superioris acceptio iuxta regulam deductam ex *cap. cum illorum, de sent. excommun.* ibi: cum maiora intelligantur prohibita, cui verita sunt minora: & tradit Sanchez aliis *relatis, lib. 6. summ. cap. 8. num. 22.* Suarez tom. 5. de censur. disp. 33. *sect. 6. num. 3.* Verum hæc suspensio non est imposita ob crimen apostasie, sed ob crimen recipiendi ordines in eo prauo, & infami statu. Notanter dixi recipientes ordinem sacrum, nam ex receptione minorum ordinum non contrahitur hæc suspensio, quia *Textus in cap. ult. de Apostatis* expressè de recipientibus ordinem sacrum loquitur, & pœnæ extendendæ non sunt, & licet in *cap. ult. 50. distinct.* præcipiat *Concil. Arelatenf. 2.* hos apostatas ad clericatus officium non admitti, ipsi tamen Apostatis nullam pœnam imponis præterquam quod Concilium illud erat provinciale; ac proinde non poterat ultra provinciam præceptum, nec pœnam ferre: & ita sustinent Suarez tom. 5. de censur. disp. 31. *sect. 6. num. 2. Et tom. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. cap. 1. n. 30.* Sanch. lib. 6. summ. cap. 8. num. 26. Quod si in apostasia nullus est ordo facer receptus, nulla contrahitur suspensio: sed rediit ad religionem sit habilis apostata ad quoslibet ordines suscipiendos, & exercendos: quia non apostasiam, sed ob receptionem ordinis sacri in apostasia executione ordinis susceptio interdicatur. Suarez *dicta sess. 6. num. 3. Et tom. 4. de relig. lib. 3. cap. 1. num. 28.* Sanch. *cap. 8. num. 29.*

13. Tertio adducitur Bulla Pauli IV. cuius supra fecimus

mentionem, in qua Apostatas à religione suspendit Pontifex in perpetuum ab omni Ecclesiastici ordinis executione, & ab omni gradu, ab omnibusque beneficiis obtentis, & eorum fructibus, & eos inhabiles reddit ad quocumque gradus, & beneficia in posterum obtinenda; & admittit Suarez. 1. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. cap. 2. n. 12. *Et seqq.* Sed non caret probabilitate hæc bullam Pauli 4. non esse receptam, teste Sanch. lib. 6. *sum. c. 8. n. 30.* Alia adducitur, quæ leuia sunt, & nullam difficultatem habent. Ex quibus constat ob crimen apostasie nullam esse pœnam iure communi latam. At speciales religionum constitutiones, & priuilegia spectemus, ferè in omnibus religionibus est excommunicatio Pontificis seu Præposito Generali referuata, aliæque pœnæ, & inhabilitates ad officia dicti ordinis.

14. Illud vero est omnino certum, prælatos religionis post dictos apostatas, & fugitiuos capere, & incarcerare, aliisque pœnis afficere, ut respiciant, & cæteris sint in exemplum, iuxta *Textum in cap. Nobis in Apostat.* Quam capturam non solum in proprio territorio sed etiam extra exercere possunt, quia seruum dominum potest dominus vbiicumque capere, & in carcere detinere, remque propriam vsurpam recuperare. sic latè probat Nauarr. *comm. 3. de Regularibus n. 30.* Præterquam quod cuiuslibet religioni sunt specialia priuilegia concessa pro his fugitiuis, & apostatis capiendis & puniendis, ut videri potest, verbo *apostata*, & fugitiuus, & plura refert Man. Rodrig. 1. 1. *g. regular. q. 30. arr. 6.* Pro Societate Iesv Pius V. concessit, ut possit Præpositus Generalis, aliique superiores recedentes post vota biennij lumnacis, & sine figura iudicii capere, & incarcerare, debitorumque panis subire vbiicumque sine sine in sæculo, siue in aliena religione, inuocato si opus fuerit brachio sæculari, habeat *compedi priuileg.* verb. *apostata*, s. 3. & ibi notatur vagantes in aliena religione à solis Provincialibus, & ex eorum licentia capi, & incarcerari posse, vagantes verò in sæculo à quocumque superiore.

PUNCTVM XVII.

Quam obligationem habeat religio reuocandi fugitiuos, & apostatas, soluendi que expensas tempore fugæ factas.

SVMMARIVM.

1. Prælati raro excusantur ab obligatione fugitiuos querendi, & ad religionem reducendi.
2. Monasterium tenetur soluere expensas factas in reduciendis religiosi, secus factas in fugitiui sustentationem extra reductionis casum.

NON caret difficultate, an Superiores tenentur hos apostatas, & fugitiuos querere, & inuenire capere, & incarcerare. Quia sæpe ille, qui fugit, est ita religioni noticius, ut merito religio gaudere possit, quod à suis membris vitibus separatus existat. Non igitur eo calu tenebitur religio fugientem querere, & reuocare. Item religio licet incorrigibile, & scandalolosa à se abdicere. Ergo iam abdicentium non tenebitur reuocare. Nihilominus dicendum est religionem, cuiusque prælatos per se obligatos esse fugitiuos querere, & ad religionem reducere, raròque ab hac obligatione excusari: sic Nauarr. *comm. 3. de Regular. numer. 30.* Ludovic. Mirand. *man. prælat. 2. 1. quæst. 51. art. 3.* Suarez 1. 4. de Relig. tract. 8. lib. 3. c. 2. num. 17. *Et seqq.* Layman. lib. 4. *sum. tract. 5. 13. num. 7.* colligiturque ex *cap. ult. de Regularibus*, ubi statuitur, quod Abbates, seu Priores fugitiuos suos, & eiectionis ex ordine annuatim sollicitè requirere debeant. Et quidem si fugitiuus non reparatur ita noxius, ut dignus expulsiōe iudicetur, sine dubio obligatus est prælatos quoad possit illum reuocare, tum ob bonum religionis, ne illo subdito vitii priuatur, tum ob bonum ipsius subditi, ne in statu damnationis existat. Quia hæc omnia prælatos ex officio provideere debent. Quod si fugitiuus noticius sit religioni, meritoque debeat ab ea separari, adhuc existimo obligationem esse prælatum capere, & capere pro qualitate culpæ punire, tum in aliorum exemplum, ne ceteri licentiam lumnant fugiendi, tum in bonum subditi, cui fortè ea vexatio dabit intellectum. Tem & præcipue ut autoritate Superioris à religione separatus incedat, & non propria autoritate, libereturque ab statu damnationis. Quapropter ut venè aduertit Suar. loco citato, n. 39. esto à religione statim post capturam esset ille fugitiuus sciendus, obligatus esset prælatos illum reuocare. Verum si fingeretur casus, quo absque graui nota religionis, vel scandalulo non posset prælatos fugitiuum capere, & decoligabitur et bono subditi præcipue ex malitia peccantis. Debet tamen si in expedire iudicauerit absolutiōnem ableni fugitiuo mittere, ut sic à peccato fugæ liberetur. Hæc obligatio querendi fugitiuos

& apostatas inest prælati quoties præsumit eos esse inueniendos, cessat quoties nulla adest spes, ac proinde illa diligentia de annali inquisitione, que in cap. vlt. de Regularibus, præscribitur non est in vlt. teste Suarez lib. 3. cap. 2. num. 17. Sanchez lib. 6. summ. cap. 9. n. 18. Layman lib. 4. cap. 13. tit. 5. n. 7. Prælati, quibus dicta obligatio competit sunt prælati ordinis, quia ipsi fugitiuus est personaliter subiectus. Episcopi vero tenentur si eorum auxilium à prælati regularibus requiratur. Item si fugitiui in sua diocesi scandalosè procedant. Denique si in eorum captura prælati regulares negligentes fuerint: sic Lud. de Mirand. l. 1. man. prælat. q. 51. art. 3. Layman li. 4. summ. tract. 5. c. 13. n. 7.

2. Quoad obligationem vero, qua monasterium teneri potest soluendi expensas factas à religioso tempore fugæ. Breuiter respondeo, teneri soluere; quæ factæ sunt pro illius in monasterium reductione; quia in monasterij vtilitatem fuerunt factæ, sicuti teneri dominus expensas factas in reductione seruati ad suam potestatem soluere; & vtpote quæ in sui vtilitatem cedunt. Sanchez lib. 6. summ. cap. 9. n. 22. At expensas factas in fugitiui sustentationem extra calum reductionis nequaquam monasterium soluere tenetur. Quia factæ non sunt in sui vtilitatem: vtilis enim monasterio foret, si nullus ei alimenta ministraret, vt sic fame pressus ad monasterium rediret. Præterquam quod monasterium fungientem religiosum alere non tenetur: sicuti neque maritus uxorem, nec pater filium, cum iniquè eorum consortium fugiunt: & ita tradunt aliis relatis Sanchez dicto ca. 9. n. 21. Ipse vero fugitiuus, si postmodum habuerit aliqua bona sua liberæ dispositioni relicta tenetur ex illis satisfacere his qui sibi non gratis, sed spe solutionis alimenta subministrarunt: vt de se constat, & notat Sanchez supra.

PUNCTUM XVIII.

Quam culpam committant, quamque obligationem contrahant, & quibus pœnis subiciantur cooperantes ad fugam & apostasiam.

SUMMARIUM.

1. Dupliciter cooperari potes, scilicet, vel negatiuè. Explicatur modus cooperandi positiuè, & variis casibus distinguitur.
2. Explicatur modus cooperandi negatiuè.
3. Si vi, vel fraude apostasiam causas, quid facere tenearis.
4. Teneris omnia damna religioni ex tali exitu prouenientia reparare.
5. Si apostasie coopereris absque ulla vi, vel fraude nullam restituendi obligationem contrahis.
6. Opposita sententia probabilior est. Et satis contrariis.
7. Nulla sunt pœna aduersus cooperantes apostasie iure communi lata. Secus spectatis religionum privilegia.

7. **C**um fuga, & apostasia à religione grauissimum crimen sit, si ad illud cooperaris grauissimè delinquis, si enim particeps tanti criminis. Dupliciter autem cooperari potes, positiuè, vel negatiuè. Positiuè cooperaris primò persuadendo religioso exitum. Secundò consulendo. Tertio approbando. Quarto adiuvando. Quintò post exitum fugitiuum recipiendo, occultando, & defendendo. Quocumque ex his modis coopereris, certum est, te grauissimè peccare. Solum aduerto circa postremum modum cooperationis excusari te posse à cooperatione, si fugitiuum recipias, alas, occultes, & defendas non quia talis est: sed quia est amicus, vel consanguineus; vel ob aliam causam. Vt autem agnoscas quando vno, vel alio modo cooperaris, aduerte, an ex tua receptione, sustentatione, occultatione, vel defensione firmetur fugitiuus in apostasia, vel non: si enim firmatur iam cooperaris apostasie. Secus si inde nullam firmitatem, nullamque in peccato maiorem perseverantiam deducit. Hinc potes inferre ex sola domi receptione, & sustentatione fugitiui non satis colligi cooperationem: cum hæc causa amicitia, consanguinitatis, gratitudinis, alteriulve honesti finis fieri possint, & ex alia parte sunt actiones nimis indifferentes, ne per se ad apostasie perseverantiam conducere. Secus esset si pecunias, equum, aliave, vt commodius fugeret, subministrares: quia ea subministratio apostasiam fouet Suarez tom. 4. de relig. tractat. 8. lib. 3. cap. 3. num. 2. Idem ex occultatione deducere potes, si enim fugitiuum occultes aliis à religione, ne ipse, eiusque religio detrimentum honoris pariantur, non est censenda cooperatio. Secus si religiosus sui ordinis, & maxime prælati occultatio fiat, ne ipsum absolutè capiant, & reducant. Dixi absolutè, nam si occultes, ne ea occasione capiatur, sperans postea eum esse reducendum cum minori dedecore, minorique pœna, non videris grauitè delinqueri; & Suarez dicto cap. 3. num. 2. finis. Eodem modo de defensione

ne est dicendum: si enim defendas fugitiuum ab iniuriis, nulla est apostasie cooperatio. Secus si defendas, ne capiatur à suo prælati, vel ab his, qui eius vices gerunt. Neque ab hac defensione violenta excusari potes ex intentione postea illum manifestandi: sicuti diximus de occultatione, quia non est tibi permittum vim inferre religioni vt religioso fugitiuo faueas, non enim faciendæ sunt mala, vt inde eueniant bona.

2. Negatiuè censeris apostasie cooperari, si cum posses impedire, non impedias. Ex duplici capite confurgere potest obligatio impediendi, ex iustitia, & ex charitate. Ex charitate quilibet fidelis obligatus est malum præcipuè spirituale sui proximi aduerrere quoties commodè, hoc est absque suo detrimento potest. Quod si non impediatur, charitati aduerratur. Ex iustitia autem tenetur malum sui proximi auerrere, quia ex officio quod habet, vel ex contractu in eo eam obligationem subiit. Quando igitur ex contractu, vel officio obligationem habes impediendi apostasiam, & non impedis, moraliter censeris illius esse cooperari, secus vero quado solù ex virtute charitatis, esto grauitè pecces nõ impediendo: sed ex communi sententia docet Suarez dicto tom. 4. de relig. tract. 8. lib. 3. c. 3. n. 3. Hæc de primo puncto quod culpam.

3. Quoad secundam de obligatione inde confurgente grauissimam est quæstio ad quam satisfactionem seu restitutionem tenentur, qui ad apostasiam cooperatus est. Sed hæc quæstio proprium sibi vendicat locum tractat, de restitut. ideoque ab ea me breuiter expediam latius ibi examinanda. Igitur si vi & fraude apostasiam causas, teneris in primis à vi, & fraude cessare, & apostatam liberum relinquere, vt ad religionem redeat. Non tamen teneris, nec potes per vim, vel fraudem eum ad monasterium reducere: quia ad hanc violentam reductionem indiges auctoritate publica: cum nemini particulari datum sit vim personæ liberæ inferre. Damna autem, quæ ex hac apostasia violenta, & fraudulenta religioso, & religioni proueniunt reparare teneris: quia sunt per iniuriam, iniustitiamque causata. Hæc tamen damna alia sunt spiritualia, alia temporalia: Spiritualia uoco, quæ sunt circa virtutes, & dona per apostasiam amissa, statimque religiosum, à quo apostata recessit. Temporalia sunt circa honores, & dignitates, aliaque lucra, & emolumenta, quibus religiosus, & religio ob apostasiam priuantur. Si de damnis spiritualibus sermo sit, & obligatio comparatione apostasie spectetur, sufficienter satisfacis, si vim fraudem tollas: quia iis sublati, liber est apostata ad ea recuperanda. Quod si ea recuperare nolit, non tibi, sed apostata illorum carentia tribuenda est. Dices, statum religiosum sæpè apostata non poterit, etsi velit recuperare; quia religio eum non vult admittere; quam ergo obligationem tu violentus, & fraudulenter cooperatos subibis? Respondeo seclusa obligatione temporalium damnorum, de qua statim, te obligatum esse pro viribus insistere, vt à religione recipiatur specialiter declarando non sua voluntate, sed tua vi, vel fraude monasterium reliquisse. Quod si hac declaratione facta & rogatione interposita, adhuc noluerit religio apostatam recipere, cessat tibi obligatio aliquid amplius faciendi: quia non est quid facias, nec tibi imputanda est ea apostata à religione exclusio, sed vel ipsi apostata, vel religioni. Si verò de damnis temporalibus loquamur, qualia sunt infamia, & dedecus ex apostasia prouenientia, debita ab apostata ea occasione contracta, carentia alimentorum, eo quod nollet religio eum admittere, sine dubio teneris hæc omnia quoad possis reparare, quia per iniuriam causa illorum omnium fuit.

4. Quod si obligatio religionis spectetur, cui grauem iniuriam inculisti, religiosum à suo gremio, & potestate, vi, vel fraude extrahendo: non est dubium, te obligatum esse omnia religioni ex tali exitu prouenientia reparare: quia per iniuriam causata sunt; unde teneris restituere lucrum; quod ex industria religioso, vel ex lectione cathedræ religioni proueniret, si vi vel fraude extractus non esset. Quod intelligendum est de omni lucro prouenturo, tempore, quo durat vis, vel fraus: quia toto eo tempore iniuriam religioni infers, eam lucro inique, & iniuste priuando. Habet enim religio ius ad illud lucrum supposita religioso voluntate legendi, & laborandi, quam habere religiosus præsumitur, dum in religione perseverat. Si ergo tu eum iniuste à religione extrahis, hæc voluntatem iniuste religioni tollis, & consequenter iniuste tollis lucrum ex ea voluntate prouenturum; teneris ergo reparare. Verum si vi, & fraude religioso facta cesses, liberumque illum relinquis ad reditum, ipsa vero religio nolit eum recipere: tamen si tu declares non tam voluntate religioso, quam tua vi, & fraude religionem reliquisse, nullam restituendi religioni obligationem habes: quia ipsa restitutionem non admittit. Si autem ipse religiosus nolit ad religionem redire, religioque ipsa parata sit illum recipere, alicui videbitur te obligatum esse restituere omnia lucra religioni prouentura, si religiosus in ea perseveraret: quia per iniustitiam videntur cessare. At vetius censeo te nulla huius restitutionis